

Beszélgetés Bartha Lászlóné Borsó Katalin közgazdásszal, akinek a lovászpatonai Apáink szülőföldje tábor köszönhető

Mátyus Aliz: Igaz, hogy már a harmadik nyáron rendezték az idén Lovászpatonán a tábort az elszármazottak gyerekeinek, de e nyáron, 2016 nyarán meglátogattam őket. Felnőtteket, táborvezetőket és gyerekeket abban a kapcsolatféleségben volt szerencsém érzékelni, ami megadja a lehetőségét az együttműködésnek, mert a viszony nem hierarchikus, de mégis meghatározza a tiszteletnek az a módja, amit az értük elvégzett sok-sok munka alakított-alakít és tesz folyamatossá. Lovászpatonán az iskola egy kastélyban van – Festetics – Somogyi – Esterházy kastély –, e mögött találtam meg a tábort, jól felismer-

hetően színes, modern, kifejezetten figyelmet felhívó sátraival. A tábor apraja-nagyja éppen a falut járta, ez is része helyei megismerésének. Bartháné Borsó Kati nemcsak kitalálója, feltételei megteremtője a tábornak, de egyik megvalósítója is, a tábor teljes ideje alatt, ami egy hét, számíthatnak felnőtt társai és a táborlakók is, a neki köszönhetően folyamatos és válogatottan jó programra, valamint gondoskodó figyelmére és szeretetére. Mondhatom, kollégáival együtt, hogy a tábor dinamizmusa neki köszönhető, de érzékelhetően a tábor lelke is ő, ezért is találja meg segítőit, partnereit a munkában: fontosnak tartja, amit csinál, lelkesen csinálja, az ilyen emberhez lehet társulni, az ilyen ember számíthat rá, hogy bármennyire is fáradnak el nagyon a tábort csináló felnőttek évről évre, jönnek azt követő éven is. Ahogy a gyerekek is, egyre növekvő létszámmal.

Bartháné Borsó Katalin: Ez a harmadik sátortáborunk, amit az egyesületünk, a Lovászpatonai Baráti Kör Közhasznú Egyesület szervez, most már mondhatom, hogy hagyományosan. Nekem ez egy régi álmom volt. Amikor

megalakítottuk a baráti kört, már az én fejemben létezett ez az elképzelés. Nekünk tulajdonképpen azt a feladatot szánta a sors, hogy összefogjuk a Lovászpatonáról elszármazottakat, akik talán anyagiilag jobb helyzetben vannak, mint akik Lovászpatonán élnek. Mi elszármazottak, mert magam is az vagyok, tehetünk a falunkért. Annál is inkább, mert a szívünk odahúz minket. Azt hiszem, valamennyien elmondhatjuk, hogy nekünk a lovászpatonai park és kastély a világ közepe.

M. A.: Ezt annál is inkább elhiszem, mert én csak egy évet tanítottam Lovászpatonán, egyetlen előtt, és máig vonz a falu. Persze, azóta már a polgármestere is háttással volt rám, hogy ne is akarjam elfelejteni.

B-né B. K.: Amikor én 2009-ben találkoztam Pintér Imre polgármester úrral egy falunapon, megszólítottam, hogy van nekem egy elképzelésem, baráti kört alapítunk. Komoly támaszra találtam benne, nagy öröömre. Még abban az évben megjelentettünk egy Lovászpatonai helytörténeti, honismereti kártyát. Karácsonyra postáztunk belőle több százat,

2016-os gyerekcsapatunk

amolyan bekopogtatónak, régi lovászpatonaiaknak, akiknek a címét egyáltalán fel tudtuk kutatni. Emlékszem, édesanyám a maga gyöngybetűivel címezte sorban a borítékokat. Hogy a kártya milyen, álljon itt példának néhány oldalán szereplő mondata, és annyi, hogy játszható 2-4 személynek, és kitálva a kérdéseket lehet a kártyákat gyűjteni, hogy a minél többet a faluról tudó legyen a nyertes.

M. A.: *Hátha más falvak is kedvet kapnak hozzá, tegyem még hozzá, látva a kártyát, hogy első oldalán így hirdeti magát: „IQ-független KÁRTYÁK MIN-DENKINEK. Játék közben észrevétlenül tanulni, érdekességeket megismerni, világunkra rácsodálkozni – ezt nyújtom neked. Te bizonyára a Kedves Ismeretlen Magyar Játékos vagy. Az én nevem: Lovászpatoná. Van bennünk valami, ami összeköt: mindketten szép hazánk, Magyarország fiai vagyunk. Én kicsi falu a Bakony lábánál. A legszebb, legkedvesebb, akivel valaha is találkozhattál. Játsszani hívlak! Ismerd meg hazánkról, ami érdekes és tudnod érdemes! És ismerkedj meg velem is! Kártyáim segítenek Neked ebben. S ha egyszer kedved támad engem meglátogatni, sétálj végig*

napfényes utcáimon, kastélyom parkjában, pihenj meg Árpád-ház korabeli templomom hűvösében, vadássz buja erdeimben, keresd meg elrejtett geológámat, csillapítsd éhedet terített asztalomnál, oltsd szomjadat borospincém díjnyertes boraival, majd térj nyugovóra puha párnáimon! Szeretettel vár Lovászpatonán az Együtt Lovászpatonáért Baráti Kör (e-mail: artur97@freemail.hu).” A játékszabály hátoldalán a falubeli és az elszármazotti támogatók, az önkormányzat és vállalkozók, akiknek köszönhető, hogy a kártya jó minőségben elkészülhetett. Előoldal: „A történetírás alapjait a görög Hérodotosz rakta le a kr. e. 5. században. A magyar történetírás első emlékei kr. u. 998-ból a Pannonhalmi évkönyvek-ben maradtak ránk. Kérdés: Kik dolgozták fel Lovászpatoná történetét?” Hátoldal: Lovászpatoná történetének valóságghű feldolgozása Patonay (Pitying) József tanár és Pölöskei István (1944-) helytörténész nevéhez fűződik.” Az illusztráció: Pölöskei István: Lovászpatoná című könyvének címdala. Előoldal: „A Bánki Donát (1859-1922) világhírű mérnök, gépésziprofesszor, legismertebb találmánya a Bánki-Csonka féle karburátor.

Kérdés: Milyen kötődése volt Bánki Donátnak Lovászpatonához?” Válasz: A Bánki család 1867. körül Bakonybánkrról költözött Lovászpatonára, és a kis Donát fiú itt magántanulóként végezte az elemi iskolát. Az általános iskola 2009-ben felvette Bánki Donát nevét.” Előoldal: „Míg a középkori céhek jellemzően szakmánként szerveződtek, addig a két világháború között alakult ipartestületek, iparoskörök a helység minden iparágának művelőit egy szervezetbe tömörítették. Kérdés: Mikor alakult meg a Lovászpatonai Iparoskör?” Hátoldal: „A lovászpatonai iparoskör 1926-ban alakult. Elnök: Babics István pékmester (Babics Antal akadémikus bátyja), vezetőségi tagok: Mándly Rezső szabómester, Cseri István ácsmester, Bálint József villanszerelő mester.” Előoldal: „A növénynevelés Magyarországon az 1860-as években indult meg. A szakma kiemelkedő alakja volt Horn Miklós (1889-1965) kandidátus, a ma is köztermesztésben lévő lovászpatonai rozsnemesítője. A Veszprémi Egyetemen 2005-ben avatták emléktábláját. Kérdés: Hol folytatta Horn Miklós növénynevelési tevékenységét?” Hátoldal: Horn Miklós kandidátus 1923-tól 39 éven át Lovászpatonán élt és dolgozott. Esterházy Pál uradalmának Heiter-majori növénynevelési állomását vezette.” Illusztrációként a növénynevelési épületéről készült légi felvétel látható. És egy utolsó, már csak részben idézve az előoldal: „Ki volt Horváth János?” Válasz: Horváth János iskolaigazgató-kántortanító. 1873-tól 42 éven át oktatott Lovászpatonán. 12 gyermekéből hetet pedagógusnak nevelt.” Illusztrációként a szöveg alatt az egykori katolikus iskola impozáns épülete áll.

B-né B. K.: Mi tulajdonképpen a nulláról indultunk, nem volt egy fillérünk se, csak a lelkesedésünk meg az elhatározásunk és egy cso-

mó cím az országban élő valamikori lovászpatonaiakról. És ezek úgy egymásnak adták ezt az elképzelést, lehetőséget, hogy ezáltal összefogtuk az embereket. 2009 karácsonyán jelent meg a honismereti kártyacsomag, 26 lapos. És akkor 2010-ben, augusztusban a falunapon avattuk fel a tanárok emléktábláját, ami egy gyönyörű szép, tölgyből faragott emléktábla, Láng György, székesfehérvári faragó népművész munkája, amin az összes, a kastélyban tanító pedagógus neve szerepel, akik már nyugdíjba mentek. Ezzel egy hagyományt is teremtettünk. Amikor Lovászpatonán egy pedagógus nyugdíjba megy, akkor a Lovászpatonai Baráti Kör megcsináltatja az ő nevével kiegészített kis réztáblát, és a búcsúztató ünnepélynek a részeként ünnepélyesen fölhelyezik, viszszahelyezik a kastélyiskola falára az emléktáblát, amin az ő neve is szerepel. Ezzel az emléktáblával is próbáltuk mozgósítani az elszármazottakat. Mint diák, mindenki kellemes emlékeket visz magával iskolájáról. Ez általában elmondható az emberekről. És erre, ha a volt iskola hív, mozdulnak is az emberek. Az emlékfal avatásán zsúfolva volt az iskola előcsarnoka. A lépcsőön is, meg az erkély alatt. Hazajöttek, akiket a sors messzire sodort. Régi tanítványok, mint Glatz László tanár, a balatonfüredi „Anna-bálok örökös főrendezője”, meg dr. Zsidai József a miskolci egyetem neves professzora... Elsős kisgyerekek kezében gyertya, fejhajtva emlékeztünk elhalt tanárainkra, társainkra. Aztán száz torokból felhangzott a Himnusz, mint a régi évnnyitokon. Az anyagi alapjait megteremtettük az emléktáblának, nem volt olcsó, de a minőségből általában nem szoktunk engedni. Én legalábbis szeretem megadni a módját, legyen az szép és kulturált, amit megcsinálunk. Megható dolgok is

kötődnek az anyagiak előteremtéséhez. Volt olyan lovászpatonai, aki adakozott erre a célra, miközben nagyon szerény körülmények között él. Havonta ezer forintot föladott a bankszámlánkra. Megható volt. Szóval összejött egy összeg, jóval meghaladva, mint amennyibe került az emléktábla. És innen indult az az ötlet, hogy úgy csináljunk anyagi háttérrel a baráti kör kulturális tevékenységének, hogy összeállítunk egy könyvet, ami Lovászpatonával kapcsolatos, és annak a bevételéből tudjuk finanszírozni. Csak ugye meg kellett teremteni az alapját annak, hogy a könyvet ki tudjuk adni. Pályáztunk többször, akkor a könyvre, később a taborra is, nem nyertünk soha. Most már nem pályázunk többet, megoldjuk magunk. Ennek a könyvnek – meg aztán most már a második kötet is megjelent – a bevételéből úgymond tudjuk finanszírozni a kiadásainkat. Azt hiszem, hogy a mai nappal elmondhatjuk, hogy a tevékenységeknek, amit elképzeltünk, az anyagi alapjait megteremtettük. Önfenntartók vagyunk, tovább tudunk lépni. A tagdíjából, meg a könyvekből van egy kis bevételünk, és úgy is adjuk a könyveket, hogy megfelelő ára van, azzal, hogy aki könyvet vesz, nemcsak a könyvet vette meg, hanem az egyesületünk kulturális értékmentő tevékenységét is támogatja. És ezzel, úgy gondolom, az emberek jó érzéssel vásárolnak könyvet, mert nemcsak az, hogy a tartalmát megismerik, hanem támogatnak bennünket. Ami nekünk is, nekik is egy jó dolog. Amikor felavattuk ezt az emléktáblát 2010-ben, körvonalazódott az az elképzelés, milyen legyen az a szervezeti forma, amiben működünk. Akkor a nevünk az volt, hogy Együtt Lovászpatonáért Baráti Kör, és mi nem voltunk sem egyesület, sem alapítvány, semmilyen jogi háttérünk nem volt.

Úgy gondoltuk, hogy ezt nekünk intézményesíteni kell, és akkor 2011 októberében, akiket mozgósítani láttunk könnyebbnek, azokat összehívtuk, és megalkottunk egy alapszabályt, és 22-en megalakítottuk a Lovászpatonai Baráti Kör Közhasznú Egyesületet. Ezt bejegyeztettük a Veszprémi Törvényszéken. Közhasznú besorolást kaptunk, és ezt meg is védtük akkor, amikor a polgári törvénykönyvet, meg a civilek működésének a szabályozását a 2014-es törvény újraszabályozta, és ezt meg kellett védeni. Nagy munka volt úgy megcsinálni azt az alapszabályt, hogy ügyvédet nem tudtunk igénybe venni, mert amerre tapogatóztunk, hogy mennyibe kerülne, hát bődületes összegeket kértek volna. Megcsináltuk egyik évfolyamtársammal, aki szintén nem jogász, hanem közgazdász. Nagy munka volt, de megcsináltuk, és a közhasznúsági jellegünket meg tudtuk tartani. A könyvelést Molnár Ibolya, gyerekkori iskolatársam, barátnőm vállalta magára, akinek könyvelőirodája van Pesten. A tanár férjével együtt fáradhatatlan munkása a gyerek-táboroknak. Tehát megalakult 2011 októberében az egyesület, azzal a céllal is, hogy egyesületi formában talán nagyobb eséllyel pályázunk a könyvünk kiadására, meg a taborra is. Mélységesen csalódnunk kellett, mert jogi forma ide vagy oda, nem nyertünk egyszer sem. A pályázatokat sem volt könnyű összeállítani, az is hatalmas munka volt. Nem is formai hibák miatt nem nyertünk, tartalmilag megfeleltünk, de 4000-valamennyi pályázó volt. Amúgy ez egy örömteli dolog, hogy ebben az országban több mint 4000 olyan civil szervezet van, amelyik pályázik. Nekünk, a megalakulásunktól kezdve nem volt célunk, hogy mi az önkormányzattól pénzt szerezzünk. Nekünk a feladatunk az, hogy támogassuk az

önkormányzatot. Tulajdonképpen mi pénzt az önkormányzattól nem kérünk, de kaptunk a második könyv kiadására úgy, hogy Imre, a polgármesterünk ebben is mellénk állt.

M. A.: *És az milyen jól tud esni.*

B-né B. K.: Így van. Tudjuk, hogy a munkánkat becsülik, támogatják. Mind a polgármester személyesen, mind a képviselő-testület. Lovászpatonán nagyon mozgalmas civil élet folyik: íjászok, néptáncosok, slágerkör, irodalombarát szakkör, alapítvány, kézműves szakkör, meg mi. Biztos, van ezen kívül is, amit most én nem soroltam fel, de ennek motorja, én úgy gondolom, kifejezhető a következővel: általában a fejtől virágozik a pipacs. Azért mondom a pipacsot, mert a kedvenc virágom. És biztos, hogy sok függ a polgármester támogató hozzáállásán. Amikor a könyv írását elkezdjük, hatalmas kutatással kezdjük, és folytattuk több éven keresztül. De mások is segítettek. Levéltárak, könyvtárak. Az volt a lényeg, hogy amit leírunk, az történelmileg hiteles legyen, tudományosan, forrásokkal, írásos, tárgyi emlékekkel alátámasztva. És a másik legfontosabb szempontunk az volt, hogy senkit meg

nem bántva. 2012-ben jelentettük meg a „Lovászpatonának szerezettel...” és 2015-ben az „Apáink szülőföldje” című kiadványunkat. Mesélős történetek, új és régi történelmi ismeretek tudományos alapokon, mégis élményszerűen bemutatva. Még rengeteg olyan tény, történet, forrás áll rendelkezésemre Lovászpatonáról, ami mindig bővül, és nem szerepel egyik könyvben sem. Egyszer persze meg kellene adni a lehetőséget, és azokat is feldolgozni. Amik nem alátámasztottak, és amik azóta jutottak a tudomásomra. Mert ezt a munkát, ha egyszer az ember elkezd, nem lehet abbahagyni.

M. A.: *Én azt is nagyon fontosnak szoktam tartani, hogy az emberek mit, hogy mesélnek. Ha kell, lehet azt lábjegyzetelni, hogy tények nem támasztják alá. Amit egy ember mesél, amit valaki mesél, azt ő éli. Egy falu mesetára, a falu tudata. És milyen jó és érdekes ismerni azt.*

B-né B. K.: Mozgalmas és izgalmas ez az egész. Táborügyben a lovászpatonai polgármesterben lelkes támogatót találtam. Annál is inkább, mert ez a gondolat már öbenne is megfogant. Talán nem az elszármazott gyerekekre gondolt, de az összefogásnak ez igen szép példája. Hiszen a Lovászpa-

tonáért Alapítvány az ő kezdeményezésére indította el pályázatát, melynek keretében sátrakat, felszereléseket vásároltak. A falu íjászai pedig – akik az Avarok Nyilai Íjász Tized tagjai – rendelkezésünkre bocsátják minden évben a jurtasátraikat, melyek jogilag szintén az alapítvány tulajdonában vannak... Hazajövök. Agárdról, mert ott élek. A fű frissen lenyírva, a sportöltöző – amelyet mi a táborban „vizesblokként” használunk – kívül-belül újrifestve, a fehér jurta- és a zöld túrasátrak felállítva, évszázados fák körben, nyári béke, csönd... emlékek, nekem szülőhazám itt e lángoktól ölelt... meg hogy meszszerű gyermekkorom világa... Holnap itt már gyerekek ugrálnak, fociznak, néptáncolnak, agyagoznak, célba lönek, a tábortűz körül énekelnek. Úgyhogy találkoztak az elképzelések, amikor először 2014-ben a tábort megszerveztük, az alapítvány teljesen új sátraikat mi bontottuk ki először. Az alapvető cél az, hogy az elszármazottak, a nagymamák, nagypapák, szülők gyerekei, akik Debrecenben, Szegeden, Győrben és szerte az országban élnek, ismerjék meg, hogy honnan származnak a szülők. A sok tábori élmény, esemény közül megemlítek egy megható történetet: A tábori programok keretében elvittük a gyerekeket a lovászpatonai temetőbe. 48'-as honvédsírok, apáink pihennek ott. A gyerekek kezében virág, itt mindenki mindenkit ismer. Egy 10 év körüli kisleány meghatódva olvasta rég nem látott nagymamája nevét egy sírkereszten. Emlékezett lovászpatonai nyaralásaira, amikor a nagymama finom réteseit ették, és meséit hallgatták. Folytak a könnyei. Megható volt. Minden sírra vittünk virágot.

M. A.: *Hogy alakult ki, hogy kik lesznek a táborlakók?*

B-né B. K.: Nagyjából tudtam, hogy mi lesz a program és az in-

Avarok Nyilai a tábornytón

terneten próbáltuk értesíteni a lovászpatonaiakat, hogy akinek van általános iskoláskorú gyereke, jöjjön a táborba. Nem nagyon volt jelentkező. Az első megbeszélés, amit a faluban tartottam egy júliusi napon azzal, hogy augusztus közepén lesz a tábor, de nem biztos, hogy meg tudjuk tartani, mert nem tudjuk a gyerekeket mozgósítani – hihetetlen hatású volt. Az az összefogás, amit én ott tapasztaltam! Mondom, azt nem lehet hagyni, hogy ne legyen gyerekek. Mindenki, a polgárőrök, az íjászok, az irodalombarát szakkör, a tanárok, az óvónők, és még az emberek, akik eljöttek, hogy mi lesz itt. Mindenki följajánlott valamit, hogy mi kéne még a programba, és hogy ő mit tud segíteni. Ez engem akkora örömmel töltött el! Az volt bennem, hogy csak elhatározni kell és mozgósítani az embereket, mert hajlandók ők, ha valaki mozgatja őket. Aztán így sor került rá, húszan voltunk az első táborban. Én úgy gondolom, hogy 22 az ideális. Most már olyan gondjaink vannak, hogy milyen alapon utasítsunk vissza valakit. Tavaly huszonhatan voltunk, előtte huszonheten, ez már egy kicsit sok.

M. A.: *Meg volt a kor kötve, hogy hánytól hány éves jöhet?*

B-né B. K.: Igen, általános iskolásokat várunk, de rugalmasak vagyunk az életkort illetően. Mindennek van előnye. A nagyok pátyolgatták a kicsiket, testvérként kezelték őket. A kicsik meg úgy néztek föl rájuk, mint nagyobb testvérekre. Nagy sírás volt a búcsúzásnál! Az utolsó Kossuth-bankóikat – hogy mik is ezek, erről majd beszélek – nem vásárolták el a Kossuth-büfében, arra kértek aláírást egymástól. Úgyhogy mindenkinél megvan, kikkel volt együtt. Mindegyik táborra jellemző volt ez aztán, mert átvették ezt a szokást. Mindenkinél vannak Kos-

Céllövölde Jurkulják János bácsival

suth-bankók autogramokkal, tanárok autogramja is, pontosabban a felnőtteké, mert messze nemcsak tanárookra korlátozódik a tábor felnőtt segítőinek köre. Tanárok, óvónénik, könyvelő, mérnök, jegyző, erdész, boltos, buszsofőr és minden rendű és rangú segítő Lovászpatonáról és az ország más helységeiből, egyesületi tagok és kívüliek egyaránt. Mondom is, akik hirtelen az eszembe jutnak: Tóth István, Tóth Istvánné Kiss Erika, Tóth Erika, Farkasné Fekete Klári, Horváth Attiláné Borso Klári, Szenténé Bácsi Zsuzsi, Sente Laci, Molnár Csaba, Tankovics Andrásné Joli, Némethné Tibold Szilvia, Jurkulják János, Varga Gabi, Molnár Ibolya és a férje, Fehér Marika, Mezőné Kovács Juliska és így tovább. Nagyon agilis, lelkes felnőttek jöttünk össze. Olyan programjaink voltak az első alkalommal, hogy például átmentünk biciklivel Csárdapusztára a Kossuth-kápolnához. Ott volt Kossuth Lajos és Meszlényi Terézia esküvőjének a megáldása. Kossuth Lajos Lovászpatonna első díszpolgára volt. Abban az időben, amikor megtagadták tőle a magyar állampolgárságot, sok magyar falu, város nevezte el utcáit róla, akkor lett Lovászpatonán is

Kossuth utca, Kossuth tér (Egyébként a Kossuth téren most fogunk majd egy emléktáblát avatni). A csárdapusztai kápolna nekünk kötődik a faluhoz. El kellett mennünk a faluba, szerezni bicikliket. A gyerekek vidékről jöttek, kérni kellett nekik biciklit. Nem volt nehéz, mert vannak a táborban nemcsak elszármazottak gyerekei, hanem lovászpatonaiak is, mert célunk az is, hogy a faluban élő és az elszármazott gyerekek barátságokat kössenek, s továbbvigyék a szülőföldhöz kötődés szép élményét.

M. A.: *A kapcsolatba került gyerekek előbb-utóbb elmehetnek egymáshoz nyaralni is. Megismerik egymás meglátogatása közben az országot.*

B-né B. K.: Sőt. A biciklitúrára velünk jöttek gyerekek Hollandiából. Megvették a szülők Lovászpatonán egy régi házat, felújították, és itt nyaralnak a gyerekekkel. Könyörögtek, hadd jöjjenek velünk a biciklitúrára. Hát, természetesen. Nem tudtunk velük kommunikálni, de végighallgatták a kapcsolódó történeteket, és megjegyezheték a magyar Kossuth Lajos nevét. Tavaly is terveztünk kerékpártúrát a Vajda Péter emlékházhoz, de a rekkenő hőség miatt végül autók-

kal vittük a gyerekeket Vanyolára, ahol egyik elszármazott tanár né-nink, egyben Vajda Péter leszár-mazottja tartott ismertetést, az ottani önkormányzat pedig fris-sítővel, csemegével kedveskedett a gyerekeknek. Kedves gesztus, nem? Alkalmazkodnunk kell az időjáráshoz. A nyáron például egy éjszakára – természetesen iskola-igazgatói hozzájárulással – bevo-nultunk a kastély tornatermébe a zord idő és eső miatt. De ez nem teher volt számunkra. A gyerekek nagyon élvezték a kalandos éjsza-kát. Azt még kiegészítésképpen elmondom, hogy amikor mentünk Csárdapusztára, a polgárőr autó ott ment előttünk, biztosítottak bennünket. Ugyanis azok a bi-ciklik nem feleltek meg a KRESZ előírásainak, messze nem – kinek nem volt lámpája, kinek egyebe. Este aztán Valiczko Ferenc, pol-gárőr parancsnok beszélgetett a gyerekekkel. Elmondta és szem-léltették is, hogy mi az ő felada-tuk. Ez épp egy olyan napon tör-tént, amikor Lovászpatonán egy részeges valaki, ott randalírozott a faluban. És elmondták a polgár-őrök, hogy ilyenkor hogyan, mit tesznek. Nagy élmény volt, mert közben a polgárőr-autóval körbe-vitték a gyerekeket a faluban.

M. A.: *Szép a táborzászlótok felhúzza, biztosan ehhez is van történeted.*

B-né B. K.: A zászló – az kell! A miénket Mező Lászlóné Ko-vács Juliska amatőr festő és lel-kes verselő tagtársunk készítette, hímezte rá: „Apáink szülőföld-je – Lovászpatoná”. A zászló nekünk nemcsak egy ünnepi kellék, a zászló valami fennkölt dolog. Összetartja azokat, akik alatta fel-sorakoznak. Megtanítja a gyere-keket a szülőföld, a haza szeretete-re. Ezért csináltuk a táborzászlót. Mező Lászlóné Kovács Julis-kának kiállításai szoktak lenni Pá-pán, és a versei miatt is érdemes a Szélesvízben is megemlékezni

egy alkalommal róla. Az ő vissza-emlékezése is benne van az egyik könyvünkben. Dr. Varga Gábor-nak építőmérnök tagtársunknak, Celldömölkön lakik, aki az első táborunk vezetője volt, szintén olvashatók az egyik könyvben a visszaemlékezései. Lujzi néni-nek – aki a konyhán dolgozott a te időben – a fia Gábor, annyi idős, mint te vagy. Határozott fellépé-sű, szívvel-lélekkel lovászpatonai. Nagy tekintélye volt a táborban, a gyerekek szeretettel néztek fel rá. Ám még ő sem tudott a hétepc-sétes titokról, az íjászok éjszakai merész terveiről. Gábor az izgal-mas tábori nap után békésen aludt a parancsnoki sátorban. Klári nő-véremmel vállaltuk aznapra az éjjeli őrszolgálatot, hiszen csak mi voltunk beavatva a program-ba. Kezdett szemerkélni az eső, én kint ültem a sátorajtóban egy tábori széken. Elütötte az öreg to-ronyóra a tizenkettőt. És semmi mozgás, semmi nesz. Az íjászok úgy vették körbe a tábor, hogy még én, aki tudtam, hogy éjfélkor jönnek, sem vettem észre. Aztán a nagy csöndben megverték azt a félelmetes hangú sámándobot! Fölbolydult a tábor, ellopták a tá-borzászlót. Kivonult pizsamában az összes gyerek, hogy a zászlót nem hagyjuk. Volt nagy csetepa-té. Akkor az íjászok egy összegön-gyölt hirdeteményről felolvasták a feltételeket, hogyan lehet a zász-lót visszavívni. És történt, hogy az egyik íjász felismerte egy régi gyerekkori barátját az ott felvi-gyázó felnőttek között, és miköz-ben a többi íjász, hónuk alatt a mi zászlónkkal elvonult, ő ott maradt beszélgetni régi ismerősével. Erre a gyerekek körbefogták, és el-kezdtek kiabálni, skandálni, hogy „túszejtés, túszejtés”, és nem en-gedték el. A falu éjszakai csönd-jében oly nagy volt a riadalom, hogy az egyik aggódó szülő bete-lefonált, hogy mi nagy baj történt éjnek idején a táborban.

M. A.: *És tudnak a gyerekek annyira ijjal lőni, hogy vissza tud-ják szerezni a zászlójukat?*

B-né B. K.: Az egyik nagy-lánynak annyira érzéke volt, hogy visszavívta. Természetesen, nem tudta volna, hogyha nem lett vol-na egy kis engedékenység a gya-korlott íjászok részéről, de hát miért van ez az egész, ha nem azért, hogy kedvet csináljon a gyerekeknek, hogy az íjász tizedbe jelentkezzenek ők is. Na, most ez a kislány már íjász.

M. A.: *Nem csodálom. És biztos lesz több is.*

B-né B. K.: Volt még huszár-bemutató is. Nagydémről Kele-men László, egykori lovászpato-nai kisdíák sietett a segítségünkre. Baráti kapcsolatai révén két lovas huszárt sikerült hívnunk Pápá-ról. A gyerekek nagyon élvezték. A nagy melegben vödörben hord-ták a vizet a lovaknak, almával etették őket. Mindenki lovagolt. Én magam is, életemben először. Lényeges, hogy ez a tábor ingyen van. Nagy gond minden szülőnek a gyerek nyári elfoglaltsága. Én tudom, milyen drága egy fizetős tábor, mert az unokáim is men-nek, 20-30 ezer egy nem ottalvós hét. Most el lehet képzelni, ahol négy gyerek van. Ingyenes a tábo-runk, és van, hogy három gyerek is jön egy családból. Nem tudnák megfizetni. És mi ezt a könyvek árából szépen kihozzuk. Szólnom kell a táboravató ünnepélyről is. Meghívjuk a faluból az érdeklő-dőket. A hangosbemondó hir-de-ti. Mindig Imre, a fáradhatatlan lovászpatonai polgármester a Fővédnökünk. Ő is itt volt gye-rek, és a szíve végleg hazahozta jó pár évvel ezelőtt. Amint Fehér Marika táborparancsnok büszkén emeli fel a magasba a felpántliká-zott táborzászlót – látnod kellene! A programok összeállításában is ő a legfőbb támaszom. A falu kul-turális életének egyik fő motorja ő. Aztán minden évben emlék-

Emlékfa ültetés

fát ültetünk. Honfitársunk, Tuba Péter a kertészetéből szállítja a facsemetét. Nyári nagy szárazságban az iskolások, óvónénik, egykori táborlakók meg-meglocsolják. Minden este 10 órakor érkezik Sós Éva tanár néni, és elfurulyázza a takarodót. A gyerekek pizsamában sorakoznak a sátrak előtt, megnézheted, mind büszkén kihúzza magát. Aztán szép lassan elcsendesülnek a sátrak. Az éjjeliőrök naponta váltják egymást. Molnár Csaba Gyömöréről, Németh Jancsi Nagygyimótról jön Bundás kutyájával. Aznap „két-személyes” a táborórség. Ezek amolyan életképek a tábori életről.

M. A.: *Úgy látom, nemcsak a könyv árából tudjátok a tábort csinálni, hanem azért is, mert ti felnőttek dolgoztok, és egy csomó dolgot megcsináltok magatok...*

B-né B. K.: ... Persze, ami nem kerül nekünk pénzbe, csak fáradtságba. Az étkezés úgy van, hogy az ebédet az óvoda konyhára befizetjük. Egy gyerek mindig éhes. Ötször eszünk: reggeli, tíz-

órai, ebéd, uzsonna, vacsora. Az ebéden kívül a többi megcsináljuk, így tudunk kijönni kevesebb pénzből. De sokan segítenek. Ki hoz 30 pizzástekercset, ki kakaóscsigát vesz és hoz a falun végigcsilingelő pékaútról, ki süt-főz egy komplett vacsorát, és melegen hozza a táborba, ki kürtőskalácsot uzsonnára. Szóval anyukák, nagymamák csinálják, nem nézik, hogy most az én gyerekek, unokám ott van, de ott van még másik 20. Tervezzük megtanítani a kislányokat rétest sütni, házi rétest elnyújtani. Az unokáimat is tanítom. Még vagyunk öregek, akik értjük a mesterséget. Szóval vannak még ötletek.

M. A.: *Milyen programok voltak még a három év alatt?*

B. K.: Hogy megismerjék Lovászpataona kultúráját, abba beletartozik, hogy olyan programot állítsunk össze, amiben legyen komolyabb kulturális élmény is, de a gyerek szintjén maradjon, és ne legyen unalmas. Első a mi nagy büszkeségünk, az Árpád-kori templom volt. Pölöskei Pisti nyugdíjas helytörténész vitte őket a templom végéig. A katolikus templomban én adtam elő, persze játékosan, mesélősen. Visszakérdezéskor a templompadból majd kiesnek a gyerekek. Mesét lehet hozzáfűzni, akár bibliai mesét, akár azt, hogy én itt ültem valamikor, és így vertem össze a lábam télen, mert majd megfagyott. Ilyeneket. Az idén a kastélylyal ismerkedtek, végigjárták, de a padlásra azért nem engedték föl őket. Minden évben egy építészeti emlékünket ismernek meg. Az óvoda nagyon sokat segít nekünk, két óvónéni is benne van az aktív felnőttek körében. Mindez önkéntesek, segítők nélkül nem megy. Az ő elismerésükre, munkájuk megbecsülésére alapította idén egyesületünk a Patonay (Pitying) József díjat. Ő itt született, tudós

történész-tanár, a tatai főgimnázium igazgatója, Tata város díszpolgára volt. Itt dolgozott évekig a kastély levéltárában. Kutatott, tanulmányozott, 622 oldalban megírta falunk történetét, hogy mi megismerhessük múltunkat. Idén első ízben adtuk át a Patonay (Pitying) József díjat. Most koszorúztuk meg Tatán mindenszentekkor a sírját. „Hálából a Lovászpataonai Baráti Kör” – ezt írtuk a koszorúra. Tatán is fölfedeztünk egy lovászpataonai honfitársunkat. És eggyel megint szaporodott az egyesületünk taglétszáma. A koszorú az ő nagylelkű följajánlása volt. Pitying kedves tanítványa volt Horváth János lovászpataonai kántortanítónak, akinek 12 gyereke közül az egyik, Józsy Béláné Horváth Margit volt az én elsős tanító nénim. Ugyanabban a házban született, amelyikben majd 60 évvel később én. A Facebookon megtalálható a Lovászpataonai Baráti Kör honlapja. Sokan, akik kötődnek ide, rálelnek erre az oldalra, és én nagyon tudok örülni nekik. Gondold csak el, éppen a minap jelentkezett Sülysápról egy korombeli, valamivel fiatalabb nő, akinek a dédnagypapája volt ez a mi nagyra becsült Horváth Jánosunk. És mert e kántortanító olyan meghatározó egyéniség volt a faluban, Pitying a családfáját is feldolgozta a Lovászpataona monográfiában. A családfa egyik ága éppen ez a fiatalabb nő. Név szerint szerepel a történelemkönyvünkben. Tényleg kicsi a világ! Kérésére most postáztam neki az egyesületi kiadványainkból egyet-egyét.

M. A.: *Akkor van, akit meghív a faluba. Ez óriási! Erre jó egy honlap.*

B-né B. K.: Sokan keresnek fel a honlap miatt. Nemrég történt, hogy a Lovászpataonához tartozó Agymajorból származó dédunoka kereste itteni gyökereit. Nyomoztam, és Gecsére vezettek a

szalak. Fölhívtam a polgármestert, nincs-e, aki náluk a helytörténettel foglalkozik. Volt, és elszavalta nekem Szalai Mihály Szeretnék c. versét előlről végig – a telefonba. Meg voltam hatva. Szalai Mihály lelkész volt Lovászpatonán a múlt század elején, Gizi tanító néninek az apja, és gyönyörű verseket írt. Tavaly meg egy régi uradalmi gazdatiszt, Suszter Tamás ükunokája nyomozott felmenői sírja után. A honlapunkon keresztül tartottuk a kapcsolatot. És az ismertető alapján, hogy a temetőben egy megdőlt márvány sírkeresztet keressen, megtalálta az üknagyanyját. Na, ezek azok az örömök, amiért érdemes egyáltalán ezzel az egészszel foglalkozni. A Pitying-díjat most első ízben adtuk át a tábornyitón egy egész családnak. A díj jelképes, névre vésett serleg és egy szép emléklap. Van egy „házi” fiatal grafikusunk, édesanyja idevalósi. Ő készítette-rajzolta az emléklapot. Grafikai díszítik a két kiadott könyvünket is. A díjazottak, egy óvónéni és az egész családja. Tóth István, felesége Kiss Erika, és a már felnőtt három gyermeke. Minden táborban, minden rendezvényünkön, minden egyesületi munkában elől járnak, és dolgoznak fáradhatatlanul.

A nagylány is óvónéni már, holott közgazdász végzettsége is van.

M. A.: *És ő csinálta a videót, amit a szülők megnézhetnek a tábor végén.*

B-né B. K.: Úgy van. Ő készített egy rövid videóösszefoglalót. Meg fényképezte, dokumentálta az egész tábort. És lelkesek mindenben. Nem lehetünk elég hálásak nekik.

M. A.: *A falu értéktáráról még nem beszélünk!*

B-né B. K.: Úgy gondolom, hogy az értéktár maga egy olyan téma, ami a mi egyesületünknek a profiljába vág. Az értéktári szabályozásról Márkusné Vörös Hajnalától hallottam először. Amikor az Apáink szülőföldje című könyvünk 2015-ben megjelent, ő volt az egyik lektorom, aki a veszprémi levéltár igazgató-helyettese, és nagy szeretettel beszélt a könyvünk bemutatóján. A bemutató ünnepély nagyon meghatóra sikerült. Az Irodalombarát Szakkör tagjai szemelvényeket olvastak fel. Az én kis visszaemlékezésem is köztük volt. Említettem neked, hogy Horváth János kántortanító lánya az elsős tanító nénim volt, búcsúztatóját 1956-ban ünnepeltük Lovászpatonán. Apám volt az igazgató. Én egy kis ruhásko-

sárban üldögéltem, tele voltam virággal, és két nyolcadikos felvitt a színpadra. Hét éves voltam, és ott mondtam el a búcsúversemet a kosárban állva. Utána a növény-nemesítő Horn Miklós felesége – Horn Miklós Lovászpatonona egyik híressége, a lovászpatonai rozsa, a lovászpatonai bíborhere, mint Lovászpatonán kinemesített gabonafajták nemesítője –, aki egy nagyon szép hangú nő volt, ő énekelte a Margit néni búcsúztatóján azt a számot, hogy

*„Ez a föld a hazám, itt élt az apám,
s itt tanított imádkozni drága jó anyám...*

*Az estharang, ha kong a néma
csöndben,
akárhová sodor az életár, ...
szülőfalum, te egyetlen, te drága,
giling-galang, te ringass gyakor el!”*

A könyvbemutatóra Klári nővérem és Fehér Marika csináltak egy férfi dalárdát. Van köztük öreg, nyugdíjas, kiöltöztek, megjelentek, helyet foglaltak a könyvbemutatón a terem legvégén, fehér ingben, fekete ruhában, arra az eseményre jöttek össze, Fehér Marikát ismered, az ő férje is köztük volt. És amikor az irodalombarátok tolmácsolásában a Margit néniére került a sor, akkor egyszer csak megszólalt hátulról, a sorok közül a férfikórus: „Ez a föld a hazám ... Giling-galang, te ringass gyakor el...” És amikor vége volt, megszólaltak a lovászpatonai harangok – persze csak magnóról. Hálás vagyok a sorsnak az összefogásért. Hatalmas kincse ez az én szülőfalumnak. Visszatérve tehát, Vörös Hajnalka hívta fel a figyelmet rá egy beszélgetés kapcsán, hogy az *Apáink szülőföldje* c. könyvedben van egy olyan fejezet, hogy *Történelmi épületek*, ezeket, akár mindet, fel kellene venni az értéktárba. Részünkről innen indult a dolog. Az önkormányzat megalakította a helyi értéktár bizottságot. Szervezeti és működ-

2015. Apáink szülőföldje könyvbemutató

dési szabályzat, héttagú bizottság, belekerültem én magam is. Fehér Marika a bizottsági elnök. Az első ülésünket tartottuk most márciusban. Az egyesületünk tett javaslatot 7 értéktárba felveendő értékre. Most újabb három javaslatot adtam be az egyesület nevében. És közben fölküldtük a megyei értéktárba a falu nagy építészeti-művészettörténeti kincsét, a 800 éves templomot. Úgy gondolom, hogy ez a templom feltétlenül oda való. Szeretnénk, ha oda is kerülne.

M. A.: *És még mik vannak az értéktárakban?*

B. K.: A történelmi épületek közül a kastélyt az értéktárba ajánló szöveget nem az egyesület, hanem Pölöskei Pisti vállalta összeállítani. Most be van adva a katolikus templom, a kultúrház, ami katolikus elemi iskolaként épült – Horváth János volt az egyik kezdeményezője. Harmadikként Pitying József életműve és történelmi monográfiája szerepel a sorban. Amit már elfogadtak, az az Árpád-kori templom, a három kőkereszt mint emlékhely, Kossuth emlékezete, mint kulturális érték, meg a két hősi emlékmű.

M. A.: *És Horn Miklós.*

B. K.: Még nincs beadva, de azon is dolgozunk. Hát nem tudunk egyszerre annyit, rengeteg munka. Én azt mondom, hogy ez hosszas kutatást, tudományos feldolgozást igényel. Horn Miklós bácsit én még személyesen ismerem. Ő is egyike a lovászpatonai tíznek, akiknek emléktáblája van szerte az országban. Már felvettük a kapcsolatot a Csornán élő lányával. A képek, amiket küld, nagy érték nekünk. A faluban annyi érték van, amit nem szabadna veszendőbe hagyni! Sorakoznak a főutcán. Gazdag falu volt a miénk egykoron.

M. A.: *És jövőre is készültök ezt a tábort megcsinálni?*

B. K.: Mindig azt mondjuk, hogy ami most volt, olyan jó volt, ezt nem lehet überelni. És még mindig mindig übereltük, legalábbis a gyerekek véleménye szerint. A másik az, hogy most már azt nem tudjuk, hogy mi alapján utasítsunk vissza a sok jelentkező közül. Aki eddig volt, mind akar jönni.

M. A.: *És két tábort nem lehetne? Nem bírjátok energiával?*

B. K.: Te nem hiszed el, hogy ez mekkora munka. Kettőre nem futná az energiából, de a pénzből se. Nemcsak az előkészítés, hanem napi 24 órában, ötszöri étkeztetéssel, huszon-nemtudomhány embernek. Mindig gondolom, hogy amikor vége lesz egy ilyen tábornak, akkor tartanánk magunknak, akik megdolgoztunk, legalább egy búcsúebédet. De annyira mindenki siet a dolgára. Egy hét kiesés a munkából, az otthoni teendőkből, nekünk is számít. És ezt még elmondom, volt még egy nagyon jó program az idén. A Varga Mancsi néni, Károlyi Gézáné tanító néni keresztfia, Varga Béla, aki tanárként ment nyugdíjba – szervezte. Két szőlőhegy van Patonán, az Óreghegy meg az Újhegy. Pápa felé menet, az Újhegyen van Varga Béla borospincéje, és oda mentünk el lovaskocsival.

Élmény volt már a kocsikázás is a gyerekeknek. Nem fért föl mindenki, páran gyalogoltunk. Persze visszafelé cseréltek a gyerekek. Kihozattuk az ebédet. Lukácsné Kovács Zsuzsi préházában ebédeltünk, a desszertre (gofri) pedig vendégül látta a tábor lakóit, melyet ő készített. Egész napos program volt: a kérdéseket csak úgy tudták a gyerekek – csoportokat kialakítva – megválaszolni, ha végigjárták az egész szőlőhegyet, ottani öregektől várva feleletet. Béla évszázados szőlőművelő gyűjteményét – köcsög, hébér, fokoló – kézbe vehették, kipróbálhatták a gyerekek. Ő szervezte a gyerekekprogramot, karikadobós vetélkedő volt szarvasagancsra. Megnéztük a régi uradalmi szőlőprést, belefaragva a 1842-es évszám.

M. A.: *Kincs a gyerekeknek.*

B. K.: Azt mondták, hogy az a nap volt a legjobb. Akkor még az idő is kedvezett, nem esett az eső.

M. A.: *Én pedig a szellemi totótokat láttam, amin Kossuth-banókat nyertek a gyerekek, és Kövecses-Varga Etelka régész előadását hallottam, aki vendégeitek volt és a patonai gyermekkori élményeiről beszélt és a munkáját mutatta be, és agyagozott a gyerekekkel, én akkor is nagyon lelkesnek láttam őket.*

Vetélkedő az Újhegyen

Mondanál még valamit róla, nem beszéltünk még a Kossuth-bankóról.

B. K.: Etelka neves régész, néprajzkutató, Lovászpatonán töltötte kisgyerekkorát, itt tanult, és nagy örömmel vettük, hogy maga jelentkezett a tábori foglalkozásra. Népművészet, agyagozás, gyermekélmények... Ilyen szakembert pénzért sose tudtunk volna meghívni. Ennyit kiegészítésül, és most a Kossuth-bankóról. Mivel Kossuth díszpolgárunk volt, meg én személy szerint is nagyon tisztelem, az első tábort Kossuth szellemében próbáltuk rendezni, ezért is került sor a Kossuth-kápolnára. Így született meg ez a Kossuth-bankós ötlet is. A szülőnek általában nagy gond, mennyi zsebpénze legyen a gyereknek, mit adjon neki. A tábornyitókon mindig elmondom, hogy itt a forint nem fizetőeszköz. És nem a forintot váltjuk át Kossuth-bankóra, hanem a gyerekek ezt kiérdemlik. Nagyjából láttad, hogy ez hogy működik, minden nap egy órára kinyitott a Kossuth-büfé, és akkor a gyerekek beválthatják a Kossuth-bankókat, amiket ők érdekekkel szereztek. Akár úgy, hogy reggeli torna után a sátorszemlén példás rendet talál az ügyeletes felvigyázó, és ahol rend van, ott Kossuth-bankót kapnak a gyerekek. Nem piros pontot, mint elsőben, hanem Kossuth-bankót. Ennek az árualapját meg kell teremteni. Ezt általában én szoktam magamra vállalni. A tábori búcsúesten, a Ki mit tud?-on is Kossuth-bankó a jutalom. Ki mit tud-ot mindig csinálunk, nagyon népszerű program, hadd tanuljon meg minden gyerekünk szerepelni! A győztesek ott is Kossuth-bankót kapnak. Ugyanis nehéz egy-egy jutalomtárgyat adni a győzteseknek, mert van, amikor ötfős az első, második, harmadik helyezett, van, amikor kétfős, ezt nem lehet tudni előre. Kossuth-bankó az elismerés, és akkor pénteken az utolsó Kossuth-büfén,

Agyagozás dr. Kövecses Varga Etelka régész, néprajzkutatóval

már nemcsak mogyoró meg üdítő, csokiszelet, keksz, meg ropi meg ilyesmi van, hanem itt kézzel foghatóbb dolgok. Ehhez az árualapot általában a nővérem, Klári ajánlja föl, meg Sós Zsigmond elszármazott grafikusművésznőnk, aki Németországban él. Ízig-végig hazaszerető, és a szívük mindig idehúz, Lovászpatonára. Az ő adományuk a tábor számára: szép nyaklánc, kis ébresztős óra, modern karóra, valami divatos bizsu, képeskönyv, toll, színesceruza, kulcstartó, díszes füzetke... Amikor pénteken megnyitom a Kossuth-büfét, ez az utolsó nap, most is a lovashuszár-bemutató előtt, reggeli után – nem férek oda. Körülvettek a gyerekek, mondom, nem tudom letenni. Mert ugye, ezt ki kell rakni, hogy mindenki lássa, és válogathasson. Szóval nagy népszerűségnek örvend ez a rendszer. Sokkal jobb, mint a forint.

M. A.: *Röviden még kérlek, beszélj magadról, hol születtél, iskoláid hol végezted, milyen iskolákat, mi a végzettséged, milyen a családi állapotod.*

B. K.: Először is hálás vagyok, hogy Lovászpatonára, és a Bor-só családba születtem. Édesapám kántortanítóként kezdte Lovász-

patonán 1935-ben. Ő '48-tól '61-ig volt itt iskolaigazgató, aztán tanárként ment nyugdíjba. A legdrágább ember, akit valaha ismertem. Ezt az érdeklődésem, ami engem erre buzdít, amit most éppen csinálunk Lovászpatonával kapcsolatban, neki köszönhetem. Apám példa volt előttem, tevékeny, lelkes ember, szenvedélyes, hívó, tenni akaró. Minden könyvnél több bölcsességet adott nekem, ő örökítette rám a szavak szeretetét, a zene szépségét, a dal csodálatos világát. Anyám mindig mindenben tudott valami örülnivalót találni, ezt a képességet és a kíváncsi szemléletet neki köszönhetem. Hárman voltunk testvérek. Fiatalabb nővérem 49 volt, amikor meghalt. Vele a fél életem leszállt a sírba. Most már csak egy testvérem maradt. Neki köszönhetem a sok buzdítást, a megértést és azt a szeretetet, amit csak testvértől kaphat az ember. Mindkét könyvem első lektora ő volt. Hatalmas a munka, amit erre áldozott. Szoktam mondani, hogy az Isten legszentebb adománya az emberiség számára – a család. És engem megáldott e téren mind a két kezével. Lovászpatonára nekem szülőföldem, minden, a legszebb falu. Felnőttként tanultam meg németül gyerekek és munka mellett. A Rigó

utcában, a nyelvvizsgán megkérdezték, hogy honnan származom. A legkönnyebb kérdés volt, hiszen az első mondat, amit németül megtanultam, ez volt: „Lovászpátona ist das schönste Dorf, das ich je gesehen habe” (Lovászpátona a legszebb falu, amit valaha láttam). Úgyhogy a vizsgabizottság mind értesült arról, hogy Lovászpátona hol van, miről nevezetes, és mitől olyan szép. Lovászpátonán jártam általános iskolába. Olyan tanári kar tanított, hogy kiemelkedő a maga korában. Elkötelezett, szívből jövő volt. Aztán a közgazdasági szakközépiskolába kerültem Pápára, ahol dr. Szakál Sándor osztályfőnökömtől tanultam talán azt a történelmi érdeklődést, amit most magamon fellelek, felfedezek. Nagy egyéniség volt. Az útravaló, amit Pápán kaptam, végigkísért egész életemen. Lenke nénitől tanultam a gépírást. Te biztos emlékszel rá, a testvérenek, Gáti Samu bácsinak híres gépés és gyorsíró iskolája volt a városban. Harmadikban egy országos diákversenyen második díjat nyertem gépírásból. Élveztem, mert sokszor kikértek óráról, ha az iskolának kellett valamit legépelni. Tíz ujjal, vakon írni a laptopon, most is nagy hasznát veszem a könyv, levelek írásakor. Aztán onnan – ’67-ben érettségiztem – kerültem a Közgazdaságtudományi Egyetemre. Az én felvételem kimenetele nagyon kétséges volt ... apám elkötelezettsége miatt. Amikor tanító lett, 1933-ban, valahogy így szólt a tanítói eskü: „... a gondjaimra bízott ifjúságot a magyar haza szeretetében és valláserkölcsös szellemében fogom nevelni. Isten engem úgy segítjen!” És ettől sosem lehetett eltántorítani. Apám és az aktuális politika nem voltak nagy barátságban. Ekkor még Marx Károly volt az egyetem névadója. A Videoton ösztöndíjasaként végeztem, s itt dolgoztam 1993-ig különböző vezetői beosztásokban. A privatizációt követően pályázat útján bankba

kerültem igazgató-helyettesnek. Az ember, ha egyetemet végez, „hatóságilag” szánva van a vezetői beosztásra. Én ebben nagyon maradi vagyok, a vezetés szerintem férfimunka. Egy vidéki polgármesteri hivatalba mentünk együttműködési szerződést aláírni a bank és az önkormányzat között, és ez egy fogadással volt egybekötve. A polgármester eközben mesélte nekem, hogy tartottak egy összejevetelt, amire meghívták az elszármazottakat. Akkor indult el bennem a tábor gondolata. Azóta is hálás vagyok annak a polgármesternek, aki egyébként szintén közgazdász volt.

M. A.: *Én is meg szeretném Pápán valósítani. Én pedig téled veszem az ötletet.*

B. K.: Akkor én is várom ám a meghívót, hiszen én is pápai diák voltam. 1970-ben, még egyetem alatt férjhez mentem. A férjem gépészmérnök, és okleveles „ezermester”. Jobban szeretem uramnak mondani. Ezt a második oklevelet tőlem kapta. Az egyetemi éveim első napjától ismerem. A bizalomról, a hűségről vallott elképzeléseim a lovászpátonai családi paradicsomban alakultak ki, ahol az adott szó szent volt, és a hűtlenséget rettenetes árulásnak tartottuk. Az ő szülei is pedagógusok voltak, Pákozdon. Pákozdon kezdtük a házaseletünket. Egy évet én még egyetemre jártam. Három gyermekünk van, egy lány, egy fiú és a harmadik megint lány, mindhárman diplomások, és van 12 unokánk. Számunkra az élet legnagyobb áldása ez a 12 gyerek... Isten segítő kezét életem során sokszor megtapasztaltam.

Agárdon élünk. Gárdonyi-emlékház, Velencei-tó, parkerdő – gyönyörű vidék. Kis meseország a füves-virágos kertünk, benne 12 díszfa, mert minden gyerek születésének napján ültettünk egyet.

Képzelheted az árusok csodálkozását, amikor 24-én, karácsony szent napján facsemetéért mentünk a kertészetbe. Utcai kerítésünket a lovászpátonai szülőházamból nyert évszázados téglák díszítik. Somoogyi és Esterházy grófi-koronás téglák, melyek az öreghegyi uradalmi téglavetőben készültek egykoron. 1809 a legrégebbi évszám rajtuk. Panelban kezdtük, de mivel falun nőttünk fel, mindig családi házra vágytunk, és ez 46 évesen megadatott. Szépen élünk, beosztással, dolgoosan. Most már mindketten nyugdíjasan. Nincsenek anyagi gondjaink, de tulajdonképpen az anyagiak nem is határoznak meg semmit. Az unokák sokat vannak nálunk. Szoktunk rendezni nekik „mamatábort” nyáron, mikor szünet van. Külön adomány nekem, hogy az uram főz, nagy ínyenc, és mestere a konyhaművészetnek. Az unokákkal csak odaülünk a kész ebédhez, vacsorához. Van egy nagy tágas galériánk, benne egy hatalmas franciaágy. A szobákban bőven elférnének, de nem! Mind hozza a szivacsokat, kerti ülőpárnákat a nagyágy mellé a szőnyegre, ott alusznak együtt sorban, van úgy, hogy 8-an 10-en, napokig-hetekig. És én is velük. „Mama mesélj! Mesélj a gyerekkorodról!” Lovászpátonáról, gyerekkori játszótársaimról, Polnauer Gyuriról, Kereső Petiről, Varga Gittáról többet tudnak már, mint én – mert ők nem felejtenek! A sötétben éjfélélig megy a mesefolyam, kiszínesítve, szabadjára engedve a fantáziámat. Közben ezer kérdés, kíváncsiság. Aztán egyre kevesebb a hozzászólás, elcsendesednek ... Alszik bennük a csibészesség, az eleven energia, de alszik bennük a jövő is... És milyen szép egy alvó kisgyerek! Hát még tizenkettő!

A fotókat készítették: Tóth Erika, Magyar Zoltán és Takács Barbara

BARTHA LÁSZLÓNÉ BORSÓ KATALIN közgazdász.